

ти суддя як особа, що здійснює примирювальну процедуру. Крім того, і сам припис КАС України про те, що закрита нарада ініціюється суддею, також викликає заперечення, адже його функції у процедурі врегулювання спору полягають у спрямуванні сторін до пошуку компромісу і якщо сторони бажають приватно обговорити проблему із суддею у формі закритої наради, їм не варто цього забороняти.

Таким чином, процедура врегулювання спору за участі судді адміністративного суду є корисною для поступового розширення сприйняття суб'єкта влади як сторони переговорного процесу. При цьому, існує нагальна необхідність у виробленні рекомендації щодо уточнення ролі, статусу і повноважень судді в цій процедурі.

Список використаної літератури:

1. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. Офіційний веб-портал «Судова влада». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>
3. Білуга С.С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, Національний університет, «Одеська юридична академія». 2015. 22 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1980/%D0%91%D1%96%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0%20%D0%A1.%20%D0%A1..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ключові слова: адміністративне судочинство, врегулювання спору за участю судді, повноваження судді, примирення; форми нарад.

Ключевые слова: административное судопроизводство, урегулирование спора с участием судьи, полномочия судьи, примирение; формы совещаний.

Key words: administrative justice, settlement of a dispute with the participation of a judge, powers of a judge, reconciliation; forms of meetings.

БІЛА-ТІУНОВА ЛЮБОВ РОМАНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук, професор

ПРИСЯГА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ: ПОНЯТІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Стаття 36 Закону «Про державну службу» (далі – Закону) регламентує Присягу державного службовця: її зміст, порядок прийняття. *Присяга* – це: а) урочиста офіційна обіцянка додержувати певних зобов'язань, клятва вірності якій-небудь справі; б) урочиста обіцянка, часто підкріп-

лена згадуванням чогось дорогого, священного для того, хто обіцяє; в) запевнення у правдивості сказаного.

Таке правове явище, як присяга, має глибоке історичне коріння, що сягає ще часів звичаєвого права. Вважається, що вона, як суспільне явище, первинно мала зміст релігійного обряду, яким скріплювалось урочисто прийняте особою зобов'язання. Історично, в основі присяги лежить страх перед невидимою силою, руйнівна дія якої може торкнутися особи, яка присягнула, у разі порушення вірності присязі. Присяга, як правове явище, вже за часів Київської Русі мала декілька самостійних значень: а) зобов'язання суддів судити по праву, яке супроводжувалося ритуалом її принесення – «Хресне цілування»; б) форма забезпечення достовірності особистих доказів у цивільному та кримінальному судочинстві.

У правовій літературі пропонуються різні підходи щодо юридичного визначення присяги. Так, деякі автори вважають, що присяга – це офіційна урочиста обіцянка додержуватися певних зобов'язань, зокрема, на підтвердження правдивості свідчень, вірності тій чи іншій справі, діяти відповідно до конституції тощо. Інші переконані, що присяга – це клятва на вірність конституції та служінню народу, яку в обов'язковому порядку дає посадова особа, яка вступає на високу державну посаду. Наведені приклади свідчать про різні підходи як до визначення сутності присяги, так і до тих наслідків, які пов'язані з її прийняттям. У зв'язку із цим постає закономірне питання: присяга – це тільки урочиста обіцянка додержуватися певних зобов'язань, чи це – конкретна клятва (зобов'язання) – акт, який породжує юридичні факти? У тому разі, коли чинне законодавство не пов'язує настання певного правового статусу особи із прийняттям присяги, вона відіграє роль тільки урочистої обіцянки, а в разі, коли такий статус набувається тільки за умови прийняття присяги – вона являє собою зобов'язання, яке породжує певні юридичні факти (присяга працівника прокуратури, військова присяга, присяга працівника органів внутрішніх справ тощо).

Порівняльний аналіз текстів Присяги державного службовця, передбачений Законом-1993 і Законом-2015 рр. свідчить про певні відмінності між ними, які, насамперед, стосуються переліку тих обов'язків, які покладають на себе службовці, приймаючи Присягу. Так, новітніми є такі положення у тексті нової Присяги: а) *поважати* та охороняти права, свободи і законні інтереси *людини* і громадянина, *честь держави*; б) сумлінно виконувати свої *службові* обов'язки.

У тексті Присяги знаходить свій вияв конституційне положення про те, що джерелом влади є народ України і саме йому адресовано Присягу, яку приймає державний службовець: «... вступаю на військову службу і урочисто клянусь народу України завжди бути вірним і відданим йому ...» [1], «Вступаючи на митну службу, урочисто зобов'язуюсь бути відданим Українському народу, справі української державності ...» [2], «... вступаючи на службу до Державної кримінально-виконавчої служби України, клянуся завжди залишатися відданим Українському народові ...» [3], «... вступаючи на службу до Державної служби спеціального

зв'язку та захисту інформації України, присягаю завжди залишатися відданим Українському народові ...» [4]. Таким чином, вірне служіння (відданість) народові України є визначальним положенням будь-якої Присяги в Україні.

Відповідно до ч. 2 статті 36 Закону новітнім є положення про те, що особа, яка призначена на посаду державної служби вперше, виголошує Присягу у присутності: а) державних службовців структурного підрозділу, на посаду в якому її призначено; б) представників служби управління персоналом відповідного державного органу та керівника державної служби у цьому органі або апараті. Таким чином, виголошення Присяги особою, яка призначена на посаду державної служби має характер урочистості, яка повинна підкреслити особливий статус державного службовця і його відповідальність за цей статус.

Після виголошення Присяги особа підписує текст Присяги і зазначає дату її складення. Підписаний текст Присяги є складовою особою справи державного службовця. Про складення присяги робиться запис у трудовій книжці державного службовця. Цей запис є свідченням того, що особа є державним службовцем і вона уже приймала Присягу, що має значення у її подальшому просуванні по державній службі.

У разі відмови особи від складення Присяги державного службовця: а) вона вважається такою, що відмовилася від зайняття посади державної служби; б) акт про призначення цієї особи на посаду державної служби скасовується суб'єктом призначення; в) застосовується відкладене право другого за результатами конкурсу кандидата на зайняття вакантної посади державної служби; г) якщо такого кандидата конкурсною комісією не визначено – проводиться повторний конкурс. Важливим є те, що відповідно до ч. 5 ст. 36 вперше законодавчо передбачено момент набуття особою статусу державного службовця – з дня складення Присяги державного службовця.

Звернення до зарубіжного досвіду країн Західної Європи свідчить про те, що прийняття присяги публічного службовця є характерним для переважної більшості цих країн з певними особливостями її прийняття.

Параграф 58 Федерального закону Німеччини «Про статус чиновників» передбачає, що чиновник повинен скласти присягу «Я присягаю дотримуватись Основного закону Федеративної Республіки Німеччина і всіх діючих в Федеративній Республіці законів і сумлінно виконувати свої службові обов'язки, і допоможе мені Бог». Присяга може бути складена і без слів «допоможе мені Бог». При цьому, якщо закон дозволяє членам відповідної релігійної громади замість слів «я присягаю» використовувати інші форми запевнення, то чиновник, який є членом такої релігійної громади, може проголосити таку формулу запевнення. У випадках прийняття на публічну службу громадянина країн-членів Європейського Співтовариства (п. 1 § 7), така особа може відмовитися від складання присяги і, водночас, вона повинна урочисто пообіцяти сумлінно виконувати свої службові обов'язки [5, с. 225-266]. У такому ж контексті передбачена присяга службовця цивільної служби Польщі.

Стаття 39 Закону Польщі «Про цивільну службу» визначає, що службовець цивільної служби складає урочисту присягу такого змісту: «Присягаю служити Польській Державі, дотримуватися Конституції Республіки Польща, сумлінно і неупереджено виконувати обов'язки службовця цивільної служби згідно з найкращими знанням і волею». При цьому, до змісту присяги службовець може додати слова «І допоможи мені, Боже» [5, с. 388-427].

У більшості країн службовець складає присягу перед державою. Відповідно до § 34 Закону Чехії «Про службу державних службовців ... «призначена на посаду особа складає присягу такого змісту: «Я свідомо присягаю своєю честю, що при виконанні я буду дотримуватися конституційних законів та інших законів і правових положень Чеської Республіки, міжнародних договорів, ратифікованих Чеською Республікою, і службових правил, а також розпоряджень мого керівника, виданих відповідно до закону. Я також буду виконувати свої обов'язки належним чином, неупереджено та сумлінно і не буду зловживати посадою державного службовця». Службова присяга вважається складеною, якщо після прочитання присяги особа заявляє: «так присягаю» і підписує реєстр складених службових присяг [5, с. 269-388]. Стаття 13 Закону Латвії «Про державну цивільну службу» закріпила такий текст присяги: «Присягаю бути чесним та справедливим, відданим Республіці Латвія, виконувати свої обов'язки згідно з Конституцією Республіки Латвія, міжнародними договорами, законами та урядовими рішеннями, служити загальним інтересам суспільства, щоб забезпечити законне, ефективне та відкрите функціонування публічної адміністрації» [5, с. 455-466].

Список використаної літератури:

1. Про текст Військової присяги : Постанова ВРУ від 06.12.1991 р. Дата оновлення: 06.12.1991 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1936-12?:lang=ru>
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Дата оновлення: 25.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : ЗУ від 23.06.2005 р. Дата оновлення: 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
4. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : ЗУ від 23.02.2006 р. Дата оновлення: 07.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>
5. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимошука, А.М. Школика. Київ: Конус-Ю, 2007. 735 с. С. 225–266.

Ключові слова: присяга державного службовця, відмова від складання присяги, державна служба, керівник державної служби.

Ключевые слова: клятва государственного служащего, отказ от принятия клятвы, государственная служба, руководитель государственной службы.

Key words : oath of public administration, warehouse oath, civil service, civil servant.